

Δημιουργικές Συνεργασίες Δημοτικών Σχολείων με Εικαστικούς Καλλιτέχνες

Σχολική Χρονιά 2022 - 2023

Τίτλος ενότητας: Καθημερινά αντικείμενα ως αφηγήσεις εκτοπισμού

Θεματική Περιοχή: Κοινωνία και Ζωή

Βαθμίδα: 3η / Τάξη: ΣΤ΄

Διάρκεια: 7 X 80λεπτα μαθήματα

ΣΚΕΠΤΙΚΟ (μέχρι 300 λέξεις)

Το Θ΄ Δημοτικό σχολείο Πάφου είναι το μεγαλύτερο σχολείο της επαρχίας Πάφου, στο οποίο την παρούσα χρονική περίοδο φοιτούν πολλοί εκτοπισμένοι μαθητές/μαθήτριες λόγω πολέμου (Συρία, Ουκρανία). Ακόμη μεγαλύτερος είναι ο αριθμός μαθητών/ριών με μεταναστευτική βιογραφία.

Η ενότητα, αναδεικνύοντας τις προβληματικές επιπλοκές κάθε πολέμου σε αντιδιαστολή με τις κοινές πανανθρώπινες αξίες οι οποίες πρέπει να διαφυλάσσονται και να προστατεύονται, στοχεύει στην ανάπτυξη της ενσυναίσθησης του μαθητικού πληθυσμού του σχολείου ως προς την προβληματική της μετανάστευσης και του εκτοπισμού μέσα από ενδιαφέρουσες εικαστικές δραστηριότητες, οι οποίες συνεισφέρουν ταυτόχρονα στην εικαστική καλλιέργεια των μαθητών/ριών. Η ενότητα διασυνδέεται ακόμα με τον διαχρονικό στόχο «Γνωρίζω, Δεν ξεχνώ, Διεκδικώ» των κυπριακών σχολείων και τον εκτοπισμό ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων από τις εστίες τους μετά την τουρκική εισβολή.

Οι μαθητές/μαθήτριες εξοικειώνονται με το εικαστικό έργο της Μακ Κόννον (πίνακες, δημόσιες εγκαταστάσεις), στο οποίο εμφοχωρούν πρακτικές που σχετίζονται με το πρόβλημα της εκτόπισης και της επανεκκίνησης, γνωρίζουν την καλλιτέχνη και συζητούν μαζί της πτυχές του έργου της και του συγκεκριμένου ενδιαφέροντός της. Οι αφηγήσεις εκτοπισμού αποτελούν κεντρικό σημείο ενδιαφέροντος για την πρακτική της Μίριαμ Μακ Κόννον. Στα ζωγραφικά της έργα (συνήθως μεγάλης κλίμακας) επαναλαμβάνει συχνά ένα καθημερινό χρηστικό αντικείμενο ως αποδεικτικό τόσο του εκτοπισμού όσο και της προσπάθειας επανασύστασης της οικίας και ευρύτερα της ζωής. Οι μαθητές/μαθήτριες σχεδιάζουν τα καθημερινά αντικείμενα, τα οποία αφηγούνται ιστορίες επιβίωσης και επανεκκίνησης, ατομικά ή ομαδικά και σε συνεργασία με την καλλιτέχνη φτιάχνουν με την τεχνική της τσιμεντογραφίας τελικό ομαδικό έργο για τοποθέτηση σε χώρο του σχολείου.

Στόχοι ενότητας

Οι μαθητές/τριες να είναι σε θέση να:

1.5.2 Συνδέουν προβληματισμούς όσον αφορά στον εκτοπισμό και την μετανάστευση με εικαστικές δράσεις και πρακτικές που αφορούν την κοινωνική συμμετοχή (συγκεκριμένη και ευρύτερη)

- 1.6.1 Συμμετέχουν σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν στην υλοποίηση και δημοσιοποίηση της εικαστικής τους δράσης
- 2.2.1 Αξιοποιούν τα μορφικά στοιχεία του σχήματος/ συμβόλου, χρώματος, μορφής (όγκου) και γραμμής συνδέοντάς τα νοηματικά και εικαστικά με τη θεματική της ειρήνης
- 3.1.1 Εξερευνούν ιδιότητες και περιορισμούς καινούριων υλικών (χρώματα τσιμεντογραφίας, τσιμέντο, λωρίδες και πλάκες πολυστερίνης) μέσα από πειραματισμούς
- 3.2.3 Γνωρίζουν και χρησιμοποιούν την τεχνική της τσιμεντογραφίας, για την παραγωγή έργων δύο (και τριών) διαστάσεων
- 3.3.4 Χρησιμοποιούν το εικαστικό ημερολόγιο για πειραματισμούς όσον αφορά στη χρήση συμβόλων, για καταγραφή ιδεών δημιουργίας και ελεύθερη έκφραση σχετικά με το θέμα υπό μελέτη
- 4.2.3 Παρατηρούν έργα τέχνης κυπρίων και ξένων καλλιτεχνών, διατυπώνουν υποθέσεις για το ποιος και τι απεικονίζεται και αφηγούνται την πιθανή “ιστορία” τους, χρησιμοποιώντας τη φαντασία και τις αισθήσεις τους,
- 4.3.1 Αποδίδουν πολλαπλές σημασίες σε έργα τέχνης βάσει του πλαισίου δημιουργίας τους (λόγος/σκοπός δημιουργίας, απόψεις δημιουργών),
- 4.4.1 Αναγνωρίζουν τη σημαντικότητα των έργων τέχνης που μελετώνται, ως μέρος της κυπριακής παράδοσης και ιστορίας και κομμάτι της συλλογικής μας ταυτότητας,
- 5.1.1 Αναγνωρίζουν τον ρόλο των εικαστικών τεχνών ως μέσο επικοινωνίας βαθύτερων αξιών, συναισθημάτων και προβληματισμών,
- 5.2.1 Συμμετέχουν σε διαδικασίες που αφορούν τον τρόπο προώθησης και έκθεσης των έργων τους σε εναλλακτικούς χώρους,
- 5.3.1 Καλλιεργούν δεξιότητες ομαδικότητας και συνεργασίας λαμβάνοντας αποφάσεις που αφορούν στα εικαστικά τους έργα και στη συνεργασία τους με παιδιά άλλων σχολείων.

Πορεία Ενότητας

Μάθημα 1

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Γνωριμία με την καλλιτέχνη και το έργο της

Οι μαθητές/μαθήτριες ενθαρρύνονται να συζητήσουν μέσα από εικόνες, φωτογραφίες τον εκτοπισμό ελληνοκυπρίων και τουρκοκυπρίων από τις εστίες τους μετά την τουρκική εισβολή, καθώς και τον εκτοπισμό πολλών ανθρώπων που συμβαίνει στις μέρες μας, λόγω πολέμου (Συρία, Ουκρανία). Συζητούν, επίσης, τι μπορεί να φέρνουν μαζί τους οι εκτοπισμένες/εκτοπισμένοι, μετανάστες/μετανάστριες στον νέο τόπο εγκατάστασής τους.

Στη συνέχεια γνωρίζουν την καλλιτέχνη και μαθαίνουν για την τρέχουσα πρακτική της, η οποία αφορά στην ανθρώπινη αφήγηση του εκτοπισμού σε οικιακό επίπεδο και ιδιαίτερα στον αγώνα για την ίδρυση ενός νέου σπιτιού μετά από σύγκρουση. Στα έργα της επαναλαμβάνει συχνά ένα καθημερινό χρηστικό αντικείμενο ως αποδεικτικό τόσο του εκτοπισμού όσο και της προσπάθειας επανασύστασης της οικίας και ευρύτερα της ζωής. Την ενδιαφέρει η κοινωνική πτυχή της σύγκρουσης σε αντίθεση με την πολιτική. Συναντιέται τακτικά με γυναίκες και τις οικογένειές τους που έχουν εκτοπιστεί λόγω συγκρούσεων και πολέμου. Μέσα από αυτές τις μαρτυρίες επιβίωσης εξετάζει πώς μπορεί να διαφέρουν οι αντιλήψεις του κοινού για τους σημερινούς πρόσφυγες και τους πρόσφυγες του παρελθόντος ενώ η αφήγηση παραμένει η ίδια. Συμμετέχει επίσης

ως καλλιτέχνης σε δικαιοδικές πρωτοβουλίες. Το έργο της κινείται ανάμεσα στη ζωγραφική, τις εγκαταστάσεις και τα σχέδια μεγάλης κλίμακας.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Εισαγωγή στο θέμα της Ενότητας: Καθημερινά αντικείμενα ως αφηγήσεις εκτοπισμού

Οι μαθητές/μαθήτριες εξοικειώνονται με το εικαστικό έργο της Μακ Κόννον (παρουσίαση: πίνακες, δημόσιες εγκαταστάσεις), στο οποίο εμφοχωρούν πρακτικές που σχετίζονται με το πρόβλημα της εκτόπισης και της επανεκκίνησης. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στα έργα της, όπου ένα καθημερινό χρηστικό αντικείμενο επαναλαμβάνεται. Οι μαθητές/μαθήτριες συζητούν μαζί της πτυχές των συγκεκριμένων έργων της και του συγκεκριμένου ενδιαφέροντός της.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: Σχεδιάζω ένα καθημερινό χρηστικό αντικείμενο.

Οι μαθητές/μαθήτριες εμπνέονται από τα έργα της Μίριαμ Μακ Κόννον και σχεδιάζουν στο εικαστικό τους ημερολόγιο ένα αντικείμενο που χρησιμοποιούν καθημερινά.

Μάθημα 2

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Επιλογή και σχεδιασμός του αντικειμένου που θα χρησιμοποιηθεί για το τελικό έργο

Οι μαθητές/ριες παρουσιάζουν τα αντικείμενα που ζωγράρισαν στο προηγούμενο μάθημα και εξηγούν την επιλογή τους. Αποφασίζουν πλειοψηφικά με ποιο από τα αντικείμενα αυτά θα δουλέψουν για το τελικό έργο (φλυτζάνι). Τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες και σχεδιάζουν το καθημερινό αντικείμενο που επιλέχθηκε, το διακοσμούν με λαογραφικά στοιχεία από τη χώρα καταγωγής τους και επιλέγουν τα χρώματα, τόσο για το φλυτζάνι, όσο και για το φόντο. Ανακοινώνεται στα παιδιά ότι τα 6 φλυτζάνια των ομάδων θα γίνουν 6 μικρές τσιμεντογραφίες (60 X 60 cm), οι οποίες θα διακοσμήσουν το σχολείο.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Εισαγωγή στην τσιμεντογραφία

Ο/Η εκπαιδευτικός επεξηγεί στα παιδιά τον όρο *τσιμεντογραφία* και τις κυπριακές καταβολές του. Γίνεται αναφορά στον καλλιτέχνη Κώστα Οικονόμου, ο οποίος επινόησε τον όρο (για να περιγράψει αρχικά έργα του Κύπριου εικαστικού καλλιτέχνη Χριστόφορου Σάββα) και στο ντοκιμαντέρ «Τσιμεντογραφία», το οποίο ακολουθεί τον καλλιτέχνη στη δημιουργία των τελευταίων του έργων.

Μάθημα 3

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Ντοκιμαντέρ « Τσιμεντογραφία»

Τα παιδιά παρακολουθούν το ντοκιμαντέρ «Τσιμεντογραφία» των Νικόλα Ιορδάνους και Σύλβιας Νικολαΐδη, το οποίο ακολουθεί τον καλλιτέχνη Κώστα Οικονομού σε μια ιστορική αναδρομή του όρου καθώς και κατά τη διάρκεια της δημιουργίας των τελευταίων του έργων.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: Προετοιμασία πολυστερίνης για καλούπια

Προετοιμάζουν την πολυστερίνη για να φτιάξουν τα καλούπια των έργων τους

Οδηγίες: Προετοιμασία πολυστερίνης για καλούπια γύρω από το έργο

- Μετράμε και κόβουμε από την επιφάνεια της πολυστερίνης με ύψος (3 cm) το μέγεθος του έργου.
- Κόβουμε αντίστοιχα 2 κομμάτια (6 cm ύψος)X1m και 2 κομμάτια (6cm ύψος) X 60 cm για να τα κάνουμε καλούπια γύρω από το έργο.
- Κολλούμε με πολυτον γόμα τα καλούπια γύρω από το έργο και σφηνώνουμε τις ξυλόβιδες στα πλάγια.

Μάθημα 4

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 Οι μαθητές δημιουργούν τα καλούπια από πολυστερίνη για τις τσιμεντογραφίες τους

Σχεδιάζουν το έργο με κιμωλία απαλά στην επιφάνεια. Δημιουργούν σπίτσες (λωρίδες πολυστερίνης πάχους 1cm), κόβοντας από την λεπτή πολυστερίνη 2 εκατοστών. Κόβουν τις λωρίδες και τις στερεώνουν με καρφίτσες σχηματίζοντας τις γραμμές του έργου.

Μάθημα 5

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 Ολοκλήρωση καλουπιών από τους μαθητές.

Τα παιδιά ολοκληρώνουν το σχέδιό τους με τις λωρίδες πολυστερίνης (φλυτζάνι και φόντο). Ακολουθώντας σημειώνουν τα χρώματα που θα χρησιμοποιήσουν σε κάθε επιφάνεια του καλουπιού για να γίνει η προετοιμασία τους πριν την επόμενη συνάντηση.

Μάθημα 6

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Ολοκλήρωση της τσιμεντογραφίας

Η εικαστικός και η εκπαιδευτικός έχουν εργαστεί προηγουμένως για την προετοιμασία των χρωμάτων για τις τσιμεντογραφίες και για τη δημιουργία του τσιμέντου.

Στη συνέχεια, τα παιδιά τοποθετούν τα χρώματα στα καλούπια που έχουν φτιάξει. Προτού ξεκινήσουν το χύσιμο του μίγματος μπογιάς - τσιμέντου περνούν με πινέλο όλη την επιφάνεια και τις λωρίδες πολυστερίνης με ηλιανθέλαιο και μετά από λίγο ακόμη μια φορά παντού. Τα παιδιά παρακολουθούν τη διαδικασία διάχυσης του τσιμέντου από την εκπαιδευτικό και την εικαστικό.

A. Προεργασία για άσπρο τσιμέντο με χρώματα:

- 10 kg Μαρμαρόσκονη (το κοσκινίζουμε)
- 10 kg τσιμέντο άσπρο

Ανακατεύουμε τα δυο υλικά να γίνει ένα ομοιογενές υλικό να το έχουμε έτοιμο στην άκρη

- Κοσκινίζουμε τα χρώματα σκόνη που θα χρησιμοποιήσουμε
- Βάζουμε σε ποτήρια το λευκό υλικό με τα χρώματα σκόνης μπογιάς που θα βάλουμε και ανακατεύουμε πολύ καλά με κουτάλι και ξυλάκι

Βάζουμε σε ένα κουβά, νερό με πολυτον γόμα, αναλογία 6 ποτήρια νερό, 1 γόμα και θα είναι το υγρό στοιχείο που θα βάλουμε για το χρωματιστό μέρος.

Η αναλογία είναι σε $\frac{3}{4}$ μίγμα, $\frac{2}{4}$ νερού

Πρέπει να γίνει η διαδικασία σε σκιά, σε ίσια επιφάνεια.

Όταν ξεκινήσουμε να χύνουμε τα χρώματα, τα βάζουμε με κουταλάκια και κατευθύνουμε και με ξυλάκια να χυθεί στις γωνιές.

Όταν ολοκληρώσουμε το χύσιμο του τσιμέντο- χρώματος θα έχουμε τον μαύρο πηλό από μαύρο τσιμέντο για να καλύψουμε το πίσω μέρος

B. Προετοιμασία μαύρου τσιμέντου

Σε ένα κουβά νερό βάζουμε 2 χούφτες ίνες, 50ml plastifizer, 1 μέρος γόμα στα 8 νερό και ανακατεύουμε καλά.

Σε κάθε 1 κουβά τσιμέντο βάζουμε 1 κουβά περλίτη (οικοδομικό υλικό) ρίχνουμε στο όλο μίγμα 1 κουβά από το νερό που ετοιμάσαμε περίπου. Πρέπει να είναι πυκνόρρευστο το μίγμα εάν είναι πολύ πυκνόρρευστο βάζουμε με το ποτήρι από το μίγμα του νερού εάν είναι ρευστό βάζουμε και άλλο μίγμα τσιμέντου.(μπορούμε να κάνουμε πρόσμιξη λευκού και μαύρου τσιμέντου για εξοικονόμηση.

Όταν καλύψουμε όλη την επιφάνεια θα βάλουμε το ενισχυτικό πλέγμα και θα το καλύψουμε και εκείνο με μπετόν που φτιάχνουμε όπως περιγράψαμε. Ισιώνουμε όλη την επιφάνεια με ειδικό εργαλείο σοβατίσματος και μπάρα.

Μάθημα 7

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: Αποκάλυψη έργου

Τα παιδιά αφαιρούν προσεκτικά την πολυστερίνη και αποκαλύπτουν το έργο μια βδομάδα αργότερα και αφού έχει στεγνώσει το τσιμέντο. Τυχόν υπολείμματα αφαιρούνται με thinner από την εκπαιδευτικό και την καλλιτέχνη. Τα παιδιά διορθώνουν μικροατέλειες και εμπλουτίζουν με μικρές λεπτομέρειες τη τσιμεντογραφία τους.

Το τελικό έργο σε τοίχο του σχολείου

Διάχυση Αποτελεσμάτων:

Το τελικό έργο παρουσιάζεται από τα παιδιά σε ειδική εκδήλωση, η οποία πραγματοποιήθηκε ενδοσχολικά και στην οποία τα παιδιά μοιράστηκαν τις εμπειρίες, τα συναισθήματα και τα συμπεράσματα τους από την όλη διαδικασία. Το έργο, το οποίο τοποθετήθηκε σε εξωτερικό τοίχο του σχολείου, μπορεί να αποτελέσει, περαιτέρω, την αφορμή για μαθήματα εικαστικής αγωγής που σχετίζονται με την τεχνική της τσιμεντογραφίας αλλά και της υφασματογραφίας και διαθεματικά για μαθήματα που σχετίζονται με την μετανάστευση και τον εκτοπισμό.

Σχολείο: Δημοτικό Σχολείο Θ' Πάφου- Κουπάτειο

Σχεδιασμός/Εφαρμογή Μαθήματος: Μαρίνα Δημοσθένους, Εκπαιδευτικός Τέχνης

Εικαστικός: Μίριαμ Μακ Κόννον

Υποστήριξη: Κύπρος Πισιαλής, Σύμβουλος Τέχνης

Εποπτεία: Τερέζα Λαμπριανού, Ε.Δ.Ε. Τέχνης

Σχολική Χρονιά: 2022-2023